

Mirjana RADOVIĆ-MARKOVIĆ*

UTICAJ GLOBALIZACIJE NA RAZVOJ PREDUZETNIČKOG SEKTORA U MALIM ZEMLJAMA

Apstrakt: Uticaj globalizacije na preduzetništvo ostaje neistraženo područje u domenu sektora malog biznisa i njegovog razvoja i otpornosti. Kako globalizacija nosi nove izazove i za mala i srednja preduzeća, potrebno je ispitati uticaj različitih faktora na njihov razvoj. U ovom radu, cilj nam je bio da istražimo odnose globalizacije i preduzetništva na osnovu komparativne analize zemalja Zapadnog Balkana. U skladu s tim, specifični ciljevi ove studije odnose se na: a) određivanje uticaja globalizacije na male zemlje sa fokusom na zemlje Zapadnog Balkana; b) analiza uticaja globalizacije na razvoj preduzetništva i otpornosti (rezilijentnosti); c) utvrđivanje potrebnih znanja i dobrih praksi u drugim zemljama kako bi mala i srednja preduzeća u regionu povećala svoju konkurentnost i otpornost. Teorijski i metodološki pristup koji se primenjuje u ovoj studiji, može se primeniti na velikom broju zemalja u sličnoj fazi razvoja. Rezultati naše studije nisu pokazali usku povezanost nivoa globalizacije i nivoa preduzetništva. Upoređujući indeks globalizacije i globalni indeks otpornosti, možemo uočiti visoku zavisnost. Takođe je istaknuto da su najveće pretnje iz poslovnog okruženja za organizacije velika konkurencija na tržištu i nedostatak finansijskih sredstava.

Кljučне речи: preduzetništvo, globalizacija, otpornost, male zemlje, Zapadni Balkan

* Prof. dr Mirjana Radović-Marković, Centar za osnovna istraživanja — Institut ekonomskih nauka, Beograd

1. UVOD

U posljednje tri decenije „globalizacija” je postala reč koja se vrlo često koristi za objašnjenje mnogih pojava u ekonomiji, ekologiji, tehnologiji, kulturi i drugom. Često joj se pripisuju moći koje ona nema, a ponekad se koristi kao objašnjenje pojava za koje je teško dokazati da su njome uzrokovane. Razlog tome je nedostatak odgovarajućeg naučnog tumačenja, tako da globalizacija postaje univerzalni uzročnik svih tendencija u modernom svetu.

Posebno je mali broj istraživanja koja analiziraju položaj malih zemalja i utvrđuju istovremeno njihovu relevantnost u globalnom poslovnom okruženju. Shodno tome ovaj rad treba da pruži doprinos ovoj temi kroz razmatranje odnosa indikatora globalizacije, preduzetništva i rezilijentnosti malih i srednjih preduzeća u okviru malih ekonomija Zapadnog Balkana.

2. PREGLED LITERATURE

Najnoviju fazu globalizacije karakterišu integracija velikih tržišta, novi poslovni modeli, povećana mobilnost resursa preko granica — materijalnih, ljudskih, finansijskih i informacionih resursa i povezaniji svet. U poslednjih desetak godina empirijske studije ukazuju na multidimensionalnost globalizacije [1],[2]. Takođe, sve više je istraživača koji su se zainteresovali za uticaj globalizacije na male zemlje i njihov ekonomski rast. Međutim, nema dovoljno istraživanja koja objašnjavaju razlike u ekonomskim, socijalnim i institucionalnim performansama između „starih” i „novo” formiranih malih zemalja [3].

Kada su male zemlje u pitanju, neretko se globalizacija sagledava kao njihova velika pretnja. Jedan od ključnih kritičara i protivnika globalizacije, nobelovac Stiglic [4] u svojim radovima često navodi da je globalizacija korisna za svetsku privredu, čak i za siromašne ekonomije, ali prema njemu, taj proces su zloupotrebile najrazvijenije zemlje sveta. Pored mnogih kritika globalizacije koje ponekad poprimaju odlike globofobije, treba ukazati na činjenicu da ona donosi niz prednosti malim zemljama, kao što su:

— Prva, i verovatno najznačajnija prednost za njihov razvoj, odnosi se na otvoren pristup međunarodnom globalnom tržištu;

— Druga prednost globalizacije za male zemlje je olakšan pristup modernim tehnologijama i finansijskim tržištima;

— Treća prednost je uspostavljanje geografske ujednačenosti cena, strukture potrošnje, eliminisanje viškova ponude ili viškova tražnje na parcijalnim tržištima i doprinos ekonomskoj i socijalnoj stabilnosti društva.

Sloboda kretanja robe, rada, kapitala i ideja omogućava da pojedinačne zemlje lakše rešavaju niz strukturnih poremećaja. Na primer, ulaskom u Evropsku uniju, bivše socijalističke zemlje su ekonomskim migracijama smanjile nezaposlenost, popravile strukturu ponude robe široke potrošnje, otkrile svoje konkurentne prednosti u određenim proizvodnjama i time privukle investitore, što je ubrzalo njihov ekonomski razvoj [3].

Mišljenja o ulozi i značaju malih država u globalnom svetu su podeljena i kreću se od marginalizovanja njihove uloge do isticanja njihovog geostrateškog značaja za razvoj velikih zemalja. Male zemlje se često marginalizuju zbog činjenice da u njima živi mali deo svetske populacije [5]. Na drugoj strani, postoje studije koje ističu veliki značaj iskustava malih zemalja u provođenju vlastitih strategija ekonomskog razvoja [6], kao i posebno njihov geostrateški značaj za ostvarivanje ciljeva velikih zemalja [7], [8]. Iako veličina može da ima mnogo implikacija za razvoj zemlje, važno je napomenuti da mala veličina ne mora nužno dovesti do niže stope rasta ili nivoa razvoja. Naime, otvorenost za trgovinu i investiranje je ključ malih ekonomija, što im može pomoći da prevaziđu sva ograničenja veličine [3].

3. KRITERIJUMI KLASIFIKOVANJA ZEMALJA NA „VELIKE” I „MALE”

Za potrebe naših daljih razmatranja je, pre svega, neophodno utvrditi kriterijume za klasifikovanje zemalja na velike i male. Među ekonomistima, ali i pravnicima i političarima, ne postoji potpuna saglasnost oko značenja pojma „mala zemlja”. Pridavanje većeg ili manjeg značaja jednom od kriterijuma klasifikovanja zemalja na „velike” i „male” (veličina teritorije, broj stanovnika, stepen razvijenosti) ista zemlja može biti istovremeno različito klasifikovana.

Naučnik Kuznjec [9] je pre 60 godina nazvao malim sve zemlje koje imaju manje od 10 miliona stanovnika, dok Svetska banka [10] malim zemljama smatra one koje imaju broj stanovnika manji od 1,5 miliona.

3.1. Razlike među malim zemljama

Prema kriterijumu klasifikacije Kuznjeca, prihvaćenom u našim istraživanjima i ukupnom broju entiteta za koje IMF vodi podatke o BDP-u, tokom 2017. godine bilo je 88 velikih i 138 malih zemalja. U velikim

zemljama živelo je 95,17% svetskog stanovništva, a raspolagalo je sa 91,75% svetskog BDP-a. Istovremeno, u malim zemljama živelo je 4,83% svetskog stanovništva koje je raspolagalo sa 8,25% svetskog BDP [11].

I pored zajedničkih makroekonomskih karakteristika, pozicija svih malih zemalja u svetu nije ista. Neke od njih su uključene u regionalne ekonomske integracije (na primer, male zemlje Evropske unije), druge su locirane blizu velikih tržišta...

Iako između malih zemalja postoje velike razlike, Svetska banka nalazi da im je zajedničko nekoliko problema sa snažnim uticajem na mogućnosti razvoja: a) ograničeni institucionalni kapaciteti, b) velika osetljivost na ekonomske i prirodne šokove i c) nemogućnost iskorišćavanja ekonomije obima [12].

3.2. Zemlje Zapadnog Balkana u procesu globalizacije

Evropska unija pod Zapadnim Balkanom podrazumeva zemlje na Balkanskom poluostrvu koje još nisu postale članice Unije. Zapadni Balkan obuhvata teritoriju šest malih zemalja: Albanije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Kosova*, Severne Makedonije i Srbije. To je region u kome živi oko 18 miliona stanovnika i koji stvara manje od 1% ukupnog BDP-a Evropske unije (0,55% u 2016), tako da je reč o jednom od najsiromašnijih područja Evrope [3].

4. UTICAJ GLOBALIZACIJE NA RAZVOJ PREDUZETNIČKOG SEKTORA U ZEMLJAMA ZAPADNOG BALKANA

Uticaj globalizacije na razvoj preduzetništva predmet je analize mnogih istraživanja. Prema Knightu [13], što je više neka firma integrisana u globalne tokove poslovanja, utoliko su bolje njene performanse. Jedan broj istraživača polazi od opšte pretpostavke da je razvoj preduzetništva isti u celom svetu. Međutim, poslednjih godina se to shvatanje promenilo, s obzirom na to da su studije pokazale da je preduzetništvo koje se praktikuje u zemljama u razvitku umnogome drugačije od onog u razvijenim zemljama ili zemljama u tranziciji.

Naša istraživanja baziraju se na podacima KOF indeksa globalizacije za merenje nivoa globalizacije, globalnog indeksa preduzetništva (GEI), globalnog indeksa rezilijentnosti (GIR).

Analiza BDP-a per capita za male zemlje u Evropi (Tabela 1) od posebne je koristi u našem istraživanju zbog utvrđivanja njegove korelacije sa indeksom globalizacije.

Tabela 1. BDP per capita za male zemlje u Evropi zajedno sa zemljama Zapadnog Balkana

Zemlja	Populacija u mil.	BDP per capita
Srbija	7,10	\$12,893
Hrvatska	4,2	\$20,063
Crna Gora	0,6	\$14,152
S.Makedonija	2,1	\$12,609
B&H	3,8	\$9,387
Albanija	2,9	\$10,405
Bugaska	7,2	\$15,695
Kipar	1,2	\$27,394
Češka R.	5,6	\$41,991
Estonija	1,3	\$25,132
Finska	5,5	\$38,846
Gruzija	4,5	\$6,946
Mađarska	9,9	\$22,914
Island	0,3	\$41,250
Irska	4,6	\$44,931
Letonija	2	\$21,825
Litvanija	2,9	\$24,483
Luksemburg	0,6	\$87,737
Moldavija	3,6	\$4,521
Norveška	5,1	\$62,448
Slovačka	5,4	\$26,263
Slovenija	2,1	\$27,576
Švedska	9,7	\$43,741
Švajcarska	8,2	\$54,697
Austrija	8,5	\$44,376

Izvor: [3]

Poredeći indeks globalizacije među zemljama Zapadnog Balkana (tabela 3), uočavamo veliki jaz između Hrvatske (najbolje rangirane, tj. 24. mesto) i drugih zemalja u ovom regionu (npr. Severna Makedonija je na 94. mestu). Iza Hrvatske nalaze se Srbija (46), Bosna i Hercegovina (57), Crna Gora (63) i Albanija (76).

Prema našim nalazima, razmena informacija, transfer tehnologija, konvergencija u kulturnim aktivnostima ili interakcija ljudi moraju biti stimulisani, kako bi doprineli integraciji zemalja Zapadnog Balkana u globalnu ekonomiju.

Tabela 2. KOF Indeks globalizacije: 10 najbolje rangiranih evropskih zemalja

Zemlje	Indeks globalizacije
Luksemburg	84
Švajcarska	88
Irska	92
Kipar	85
Mađarska	86
Švedska	87
Norveška	83
Danska	88
Finska	86
Austrija	90

Izvor: [3]

Tabela 3. Indeks globalizacije u zemljama Zapadnog Balkana

Zemlja	Index globalizacije	Rang
Hrvatska	81	24
Srbija	69	46
S. Makedonija	55	94
Crna Gora	65	63
Bosna i Hercegovina	66	57
Albanija	60	76

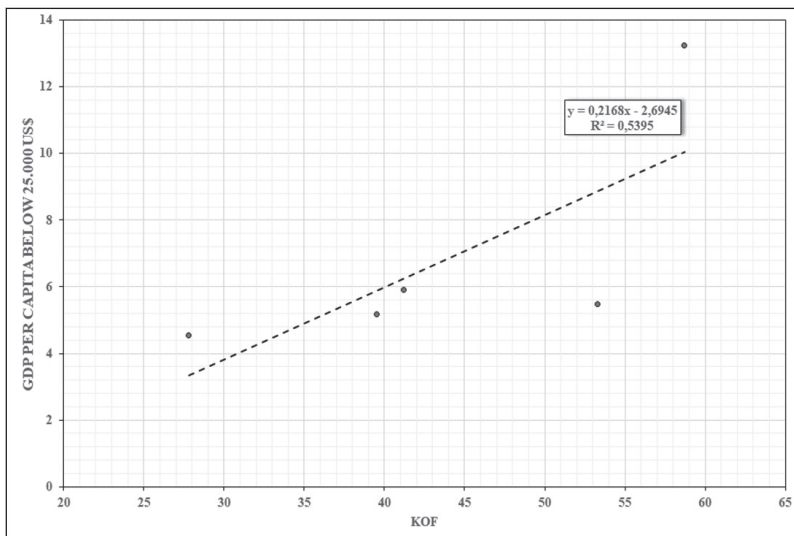
Izvor: KOF Indeks globalizacije, 2017.

4.1. *Određivanje uzročnosti između bruto domaćeg proizvoda (BDP) po glavi stanovnika i indeksa globalizacije (KOF)*

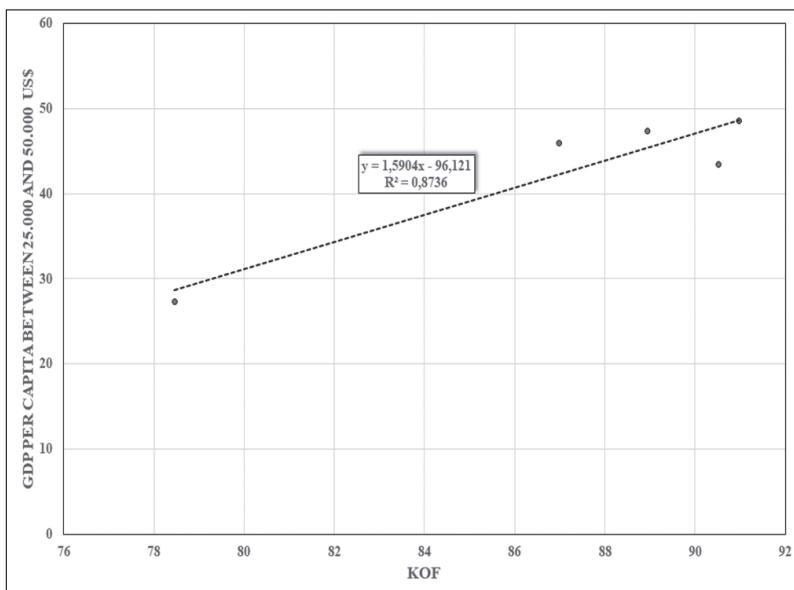
Da bi se ispitale postavljene hipoteze, studija je inicirana određivanjem uzročnosti između bruto domaćeg proizvoda (BDP) po glavi stanovnika i indeksa globalizacije (KOF).

Radi postizanja veće preciznosti dobijenih rezultata, male zemlje su podeljene u tri grupe:

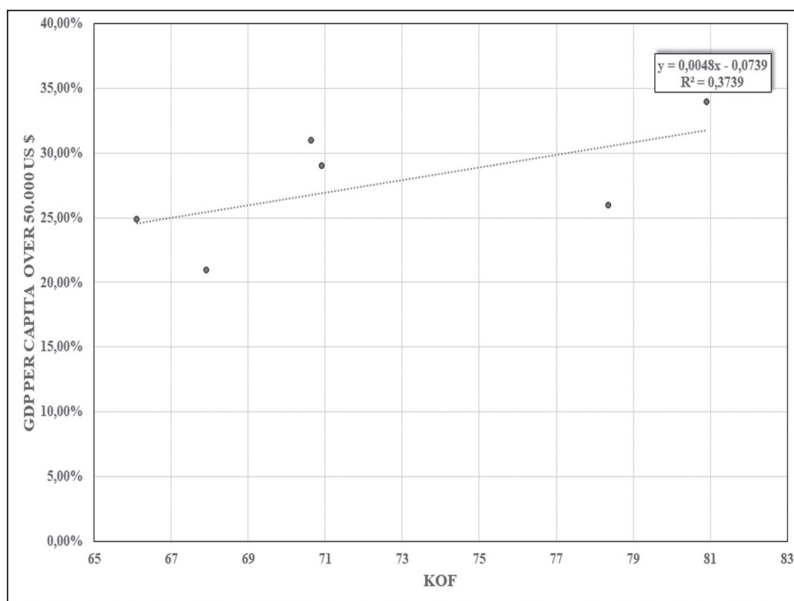
- a) one koje imaju BDP po glavi stanovnika ispod 25.000 US \$ i
- b) one koje imaju BDP po glavi stanovnika između 25.000 i 50.000 US \$.
- c) one koje imaju BDP iznad 50.000 US\$

Graf. 1. Uticaj globalizacije (meren indeksom globalizacije) na BDP po glavi stanovnika za male zemlje (BDP po glavi stanovnika ispod 25.000 US \$)
Izvor: [3]

Graf. 2. Uticaj globalizacije (meren indeksom globalizacije) na BDP po glavi stanovnika za male zemlje (BDP po glavi stanovnika između 25.000 US \$ i 50.000 USD).
Izvor: [3]

Graf. 3. Uticaj globalizacije (meren indeksom globalizacije) na BDP po glavi stanovnika za male zemlje (BDP po glavi stanovnika 50.000 US \$)

Izvor: [3]

Rezultati dobijeni za male zemlje sa BDP ispod 25.000 US \$ po glavi stanovnika, pokazuju da postoji pozitivna ali umerena veza između varijabli ekonomskog rasta i indeksa globalizacije ($R^2 = 0,5395$) (Graf. 1)

To znači da ako male zemlje koje se nalaze u ovoj grupi žele veći ekonomski rast, one moraju biti globalizovane što je više moguće.

Ovo istraživanje pokazuje da je navedena korelacija najjača za male zemlje koje imaju BDP po glavi stanovnika između 25.000 US \$ i 50.000 US \$, tj. $R^2 = 0,8736$ (Graf. 2). Budući da su akutno izloženi globalnoj ekonomiji i dobro integrisani u globalno tržište, rezultirali su povećanjem realnog bruto domaćeg proizvoda (BDP) po glavi stanovnika. To objašnjava da je globalizacija snažno povezana sa ekonomijom.

Najslabija veza između varijabli je za zemlje koje imaju BDP po glavi stanovnika preko 50.000 US \$ ($R^2 = 0,3739$) (Graf. 3).

Empirijski dokazi sugerišu da su te zemlje bile dovoljno bogate kada su ušle u globalne tokove (Kuepper, 2018).

5. GLOBALIZACIJA KAO IZAZOV ZA MALA I SREDNJA PREDUZEĆA

Literatura obiluje radovima o efektima globalizacije na poslovanje i performanse velikih multinacionalnih korporacija [14], dok postoji nedostatak ekvivalentnih studija koje istražuju ove efekte na primeru malih i srednjih preduzeća. Međutim, sa promenom poslovnog okruženja i pod uticajem globalizacije, mala i srednja preduzeća su se takođe našla pred mnogobrojnim izazovima, suočila sa pitanjima međunarodne konkurencije i potrebom za novom strategijom poslovanja [15]. Globalizacija je uticala i na mala i srednja preduzeća u tome što je promenila njihovu ulogu, pre svega, u nacionalnim ekonomijama. Naime, globalizacija predstavlja nove izazove za mala i srednja preduzeća vodeći ih ka tome da integrišu ideju globalnih promena u svoje poslovne strategije.

5.1. *Globalni indeks preduzetništva*

Globalni indeks preduzetništva (GEI) meri intenzitet uticaja različitih faktora na razvoj preduzetništva u zemlji. GEI se sastoji od tri podindeksa — 1) preduzetnički stavovi, 2) preduzetničke sposobnosti i 3) preduzetničke aspiracije.

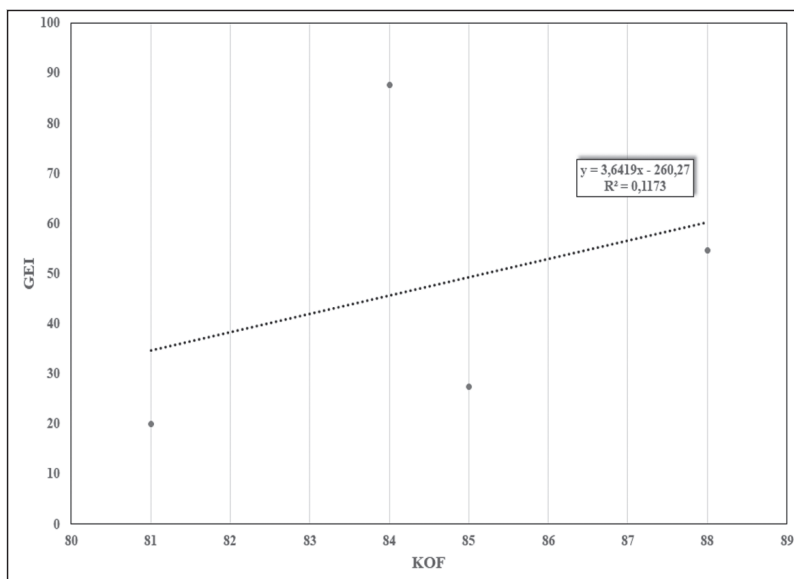
Ova tri podindeksa sadrže mikro i makro aspekte preduzetništva. Drugim rečima, GEI je trokomponentni indeks koji uzima u obzir različite aspekte preduzetničkog ekosistema.

5.1.1. *Indeks globalnog preduzetništva u zemljama Zapadnog Balkana*

Indeks globalnog preduzetništva u Crnoj Gori bio je na nivou od 31,19 indeksa u 2018. godini, u odnosu na 30,21 koliko je iznosio indeks prethodne godine, što je promena od 3,26% [3]. To je ujedno i najviši indeks preduzetništva među zemljama regiona.

U 2018. godini indeks globalnog preduzetništva za Srbiju bio je 26,45 indeksa. Iako je indeks globalnog preduzetništva u Srbiji u poslednjih nekoliko godina značajno fluktuirao, tokom perioda 2015–2018 imao je tendenciju smanjenja (na primer, 2016 je bio 30,9) [3].

Razlog stagnacije u razvoju preduzetništva u Srbiji ukazuje na neadekvatnu preduzetničku klimu. Najveću slabost predstavljaju preskupi krediti, tako da preduzetnici teže da se oslanjaju na porodicu i prijatelje kod finansiranja svojih preduzetničkih poduhvata. Ostale slabosti čine

Graf.4. Korelacija između globalizacije i nivoa preduzetništva za zemlje u regionu

Izvor: [3]

nedovoljna primena novih tehnologija u poslovanju, niska kvalifikovanost radne snage, niska internacionalizacija poslovanja.

Indeks globalnog preduzetništva u Bosni i Hercegovini bio je na nivou od 20,71 indeksa u 2018. godini, u odnosu na 19,94 indeks prethodne godine, što je promena od 3,82%, dok je indeks globalnog preduzetništva u Makedoniji bio na nivou od 29,12 u 2018. godini. To je promena od 1,31%.

Povezivanje globalnog indeksa preduzetništva i indeksa globalizacije nije pokazalo tesnu korelaciju između globalizacije i nivoa preduzetništva za zemlje u regionu, tj. korelacija je $R^2 = 0.1173$ (Graf.4).

5.2. Globalni indeks rezilijentnosti

Koncept rezilijentnosti se koristi da bi se dobilo objašnjenje kako jedan broj zemalja može brže da izađe iz krize i oporavi se od različitih šokova (elementarnih nepogoda, finansijskih i drugih kriza) i nakon toga postigne relativno visok nivo BDP-a po glavi stanovnika, dok druge ekonomije nisu u stanju to da učine.

Globalni indeks rezilijentnosti za 2017. godinu je obuhvatio 130 zemalja. Među zemljama Zapadnog Balkana, najbolje je rangirana Hrvatska

(41), a najlošije Albanija (107) [Tabela 4]. Srbija je zauzela najbolju poziciju posle Hrvatske.

Sve analizirane zemlje su u 2017. god. u poređenju sa prethodnom godinom, popravile svoj rang za jedno mesto.

Utvrđeno je da je indeks rezilijentnosti visoko korelisan sa BDP-om per capita, kao što je prikazano na grafikonu 4. Naime, uprkos visokoj izloženosti eksternim šokovima, veliki broj malih država uspeva da se ekonomski održi i nastavi dalje svoj razvoj, s obzirom na njihov relativno visoki BDP po glavi stanovnika.

Među malim državama koje su registrovale visoku rezilijentnost, izdvajaju se zemlje poput Singapura, Švajcarske i Luksemburga.

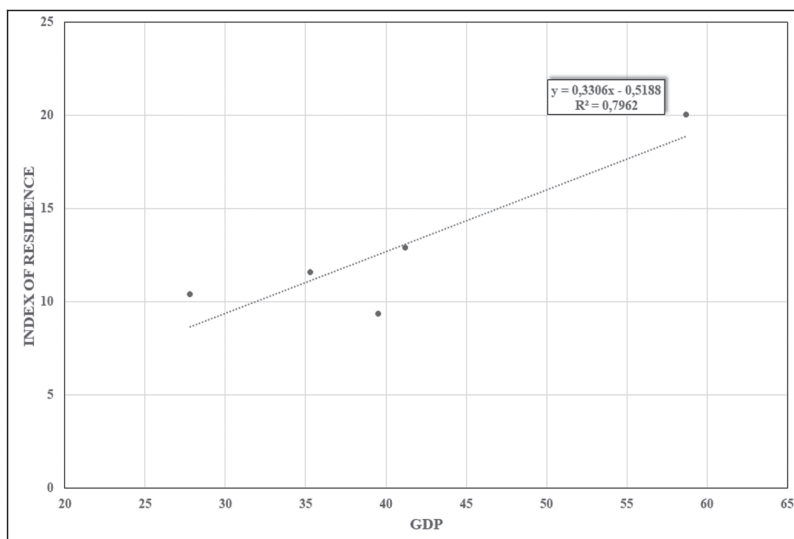
Tabela 4. Globalni indeks rezilijentnosti — GIR, 2017.

Zemlja	Rang 2017	GIR 2017
Švajcarska	1	100
Luksemburg	2	95,9
Irska	20	82,8
Srbija	65	40,0
Hrvatska	41	56,1
BiH	69	37,6
Makedonija	75	35,3
Crna Gora		
Albanija	107	23,6

Izvor: [3]

Prema podacima FM Global Resilience Indeksa u 2017, Švajcarska zauzima najvišu poziciju (Tabela 4). Dve zemlje koje su uvek u vrhu tabele — Singapur i Malta, usvojile su četiri glavna strateška pravca koja mogu u određenoj meri objasniti njihov uspeh i poslužiti kao model za druge male države. To su: (a) jaki regulatorni okviri; (b) identifikovanje i podržavanje proizvodnih niša; (c) promovisanje i stvaranje klastera proizvodnje i (d) podsticanje regionalne saradnje. Takođe, regionalna saradnja između malih država može dovesti do korisnih sinergija, kao što su: obuka za preduzetništvo, razmena informacija i znanja, zajedničke finansijske institucije i drugo. Takvo regionalno grupisanje bi smanjilo napore dupliranja poslova i institucija nekih malih država, što bi im omogućilo da snize ekonomske troškove.

Upoređivanjem indeksa globalizacije sa globalnim indeksom rezilijentnosti, može se uočiti visoka zavisnost, $R^2 = 0,7962$. Naime, što je zemlja

Graf. 4. Globalni indeks rezilijentnosti i Indeks globalizacije, 2017.

Izvor: [3]

više globalno integrisana, utoliko je otpornija na negativne podsticaje iz globalnog poslovnog okruženja.

ZAKLJUČAK

Rezultati naše studije nisu pokazali čvrstu korelaciju između nivoa globalizacije i nivoa preduzetništva, testiranih za zemlje regiona. Sveukupne preduzetničke težnje su pre lokalnog i nacionalnog karaktera nego globalnog. Takođe, u regionu postoji velika grupa „nedobrovoljnih” preduzetnika koje je pokrenula ekonomska nužnost umesto želje da realizuju svoje preduzetničke ideje. Osim toga, istraživanje je pokazalo da su obrazovanje i starost ključni pokretači za osnivanje preduzetničkih firmi. Međutim, preduzetnicima nedostaju ključne veštine, tako da im je potrebna pomoć i mentorstvo da bi stekli neophodna preduzetnička znanja.

Iako male države imaju tendenciju da jednako reaguju na rizike i mogućnosti globalizacije, one se međusobno razlikuju. Njihove različite istorije i razvojne strategije izgradile su različite grupe institucija u malim zemljama, koje su od značaja za pozicioniranje malih zemalja u globalnim uslovima poslovanja. Pre svega, male države mogu uspeti u globalizacijskim procesima ukoliko mogu da povećaju ekonomsku konkurentnost i inovacije, a u isto vreme smanjuju siromaštvo, nepismenost i nezaposlenost.

Takođe, male zemlje sa makroekonomskom stabilnošću, otvorene za inovacije, sigurno će bolje da privuku direktne investicije i lakše i brže se integrišu sa globalnom ekonomijom.

Primeri vodećih malih i srednjih preduzeća širom sveta ističu da posebno informacione i komunikacijske tehnologije, zatim inovacije i implementacija strateškog upravljanja i upravljanja rizicima u malim preduzećima postaju sve važniji za njihov opstanak i razvoj. Pored toga, potrebno je ojačati ekonomsku otpornost. Iz tog razloga, postizanje ekonomske otpornosti trebalo bi da bude jedan od glavnih ciljeva implementacije dugoročnog rasta, koje promovišu makroekonomske politike vlade. U skladu s tim, pobjedničke kompanije su one koje brzo reaguju na izazove i sve promene menjaju u nove mogućnosti. Stoga, njihova dobra praksa treba da se koristi i primenjuje u preduzetničkom sektoru zemalja Zapadnog Balkana.

LITERATURA

- [1] Ursprung, Heinrich: The Impact of Globalization on the Composition of Government Expenditures: Evidence from Panel Data. CESifo Working, Paper No.1755, 2006.
- [2] Dreher, Axel: Does Globalization Affect Growth?: Empirical Evidence From A New Index. *Applied Economics*, 38(10), 1091–1110, 2006.
- [3] Radović-Marković, Mirjana i Tomaš, Rajko: *Globalization and Entrepreneurship in Small Countries*- New York: Routledge, 2019.
- [4] Stiglitz, Joseph: *The selected works of Joseph E. Stiglitz. Volume One: Information and Economic Analysis*, Oxford University Press, 2009.
- [5] Huntington, Samuel: *Democracy's Third Wave*. *Journal of Democracy*, No.2 Spring 1991.
- [6] Frankel, Jeffrey, Saravelos, George: Can leading indicators assess country vulnerability? *Journal of International Economics* 87 (2012) 216–231.
- [7] Graham, Thomas, Levitsky, Jonathan, Munter, Cameron & Wisner, Frank: *Time for Action in the Western Balkans: Policy Prescriptions for American Diplomacy*, New York: East West Institute, 2018..
- [8] Moore, Mick: *Democracy and development in cross-national perspective: A new look at the statistics*. *Democratization*, 2(2), pp. 1–19, 1995.
- [9] Kuznets, Simon : *Economic Growth of Small Nations*. 1960 ed. New York City: St. Martin's Press, 1957.
- [10] World Bank: *World Bank Group Engagement with Small States: Taking Stock*, 2016.
- [11] IMF: *Annual Report Promoting Inclusive Growth*, 2017.
- [12] World Bank : *Small States: Meeting challenges in the Global Economy*, 2000. (Pristupljeno 15. jula 2017.).

- [13] Knight, Gary : Entrepreneurship and Marketing strategy- The SME under Globalization, *Journal of International Marketing*, 8 (2), pp. 12–32, 2000.
- [14] Kauranen, Iikka: The start-up characteristics of a new entrepreneurial firm as determinants of the future success of the firms in the short term and in the long term. *Journal of Enterprising Culture* 4 (4), 363–383, 1996.
- [15] Ruzzier, Mitja, Hisrich, Robert & Antoncic, Bostjan : ‘SME internationalization reseach: past, present and future’, *Journal of Small Business and Enterprises Development*, vol. 13, no. 4, pp. 476–497, 2006.

Mirjana RADOVIĆ-MARKOVIĆ

THE IMPACT OF GLOBALIZATION ON THE DEVELOPMENT OF
THE ENTREPRENEURSHIP SECTOR IN SMALL COUNTRIES

Summary

The impact of globalization on entrepreneurship remains an unexplored area within the domain of small business sector and its development and resilience. Since globalization carries new challenges both for small and medium-sized companies, it is required to examine the impact of different factors on their development. In this study, we aim to explore the relationships between globalization and entrepreneurship based on a comparative study of globalization and entrepreneurship indicators at a country level. In line with this, specific goals of this study refer to: a) Determination of globalization impact to small countries with focus on countries of Western Balkan; b) Study of globalization impact on development of entrepreneurship and resilience; c) Determination of the required knowledge and good practice in other countries in order for small and medium enterprises to increase their competitiveness and resilience. The theoretical and research approach applied in this study is a useful example that could be applied to a great number of countries at a similar stage in their development. Results of our study have not shown a tight correlation between globalization level and entrepreneurship level, tested for Serbia and region countries. By comparing the index of globalization and global index of resilience, we can observe high dependence. In addition, our research indicated that organizations have a low resilience level in region. It has also been pointed out that the greatest threats from business environment for organizations are big competition in the market and lack of financial funds.

Key words: entrepreneurship, globalization, resilience, small countries, Western Balkan